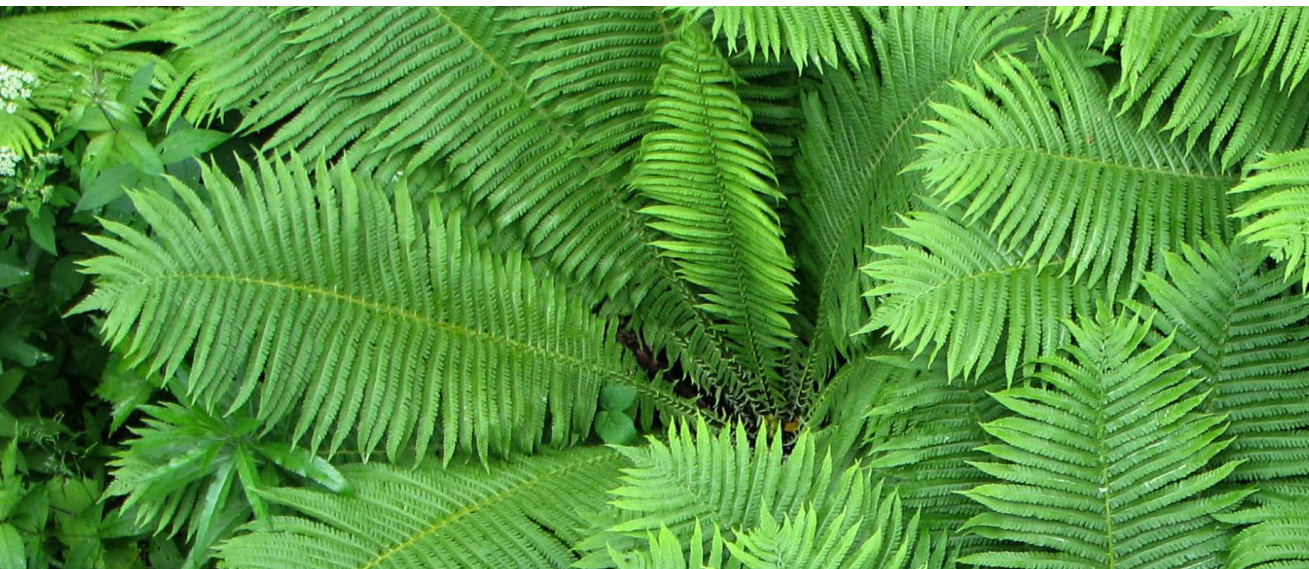

MATERIĀLS TAPIS AR VIDES AIZSARDZĪBAS
FONDA FINANSIĀLU ATBALSTU

PAPARŽU NOTEICĒJS

Sastādītāja un zinātniskā redaktore
Valda Baroniņa

Fotogrāfijas
**Agnese Priede, Ansis Opmanis, Inga Hoņavko, Inita Dāniele, Julita Kluša,
Sandra Ikauniece, Valda Baroniņa, Viesturs Lārmanis**

Zīmējumi
Rūta Kazāka

Makets
Lauma Strazdiņa

© Latvijas Dabas fonds, 2016

© Fotografiju un zīmējumu autori, 2016

Materiāla pārpublicēšana tikai saskaņojot ar Latvijas Dabas fondu

Latvijas Dabas fonds
2016

IEVADS

Latvijā savvaļā zināmas 25 paparžu sugas – visu to fotoattēli ievietoti Paparžu noteicējā. Daudzas no papardēm ir bieži sastopamas (galvenokārt mežos) un nereti ir ES biotopus raksturojošas sugas. Ir arī retas un īpaši aizsargājamas papardes – to pazīšana un atradņu reģistrācija dos ieguldījumu šo sugu izplatības noskaidrošanā.

Paparžu noteikšana sākas ar uzskatāmu skaidrojumu par to iedalījumu pēc lapas zarojuma – pēc tā visas papardes iedalītas 3 grupās:

- 1) plūksnaini dalītas,
- 2) divkārt plūksnaini zarotas,
- 3) trīskārt plūksnaini zarotas.

Atsevišķi nodalītas atšķirīgas grupas – čūskmēlītes un ķekarpapardes, kā arī sīkpapardes.

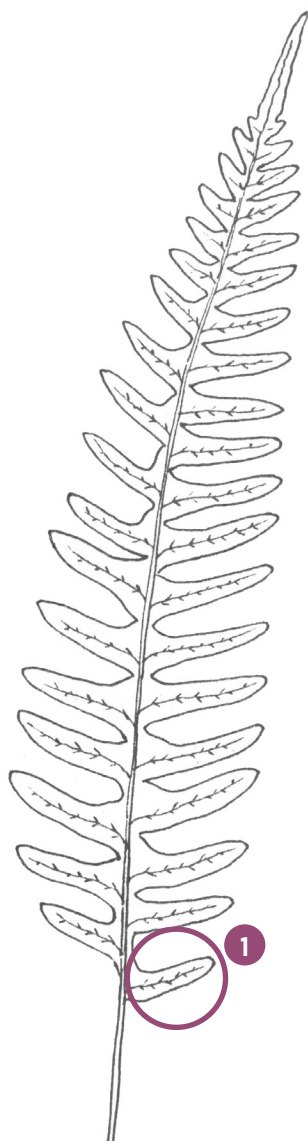
Turpmākā noteikšana balstīta uz šī iedalījuma, izmantojot ne vien sugu fotoattēlus, bet arī atsevišķu sugu zīmējumus, kas atvieglo noteikšanu.

Katrai sugai norādīti ES biotopi, kuros šī suga ir raksturīga (atzīmēts treknā rakstā) vai kuros vienkārši var būt sastopama (parastā rakstā). Aiz sugas latviskā nosaukuma norādīta arī tās sastopamība – bieži (B), vidēji (V), reti (R), ļoti reti (ĻR). Atzīmētas Latvijā aizsargājamās sugas, dabisko mežu biotopu (DMB) sugas, kā arī bioloģiski vērtīgo zālāju (BVZ) indikatorsugas. Ar zilu krāsu norādītas īpaši raksturīgas sugas pazīmes.

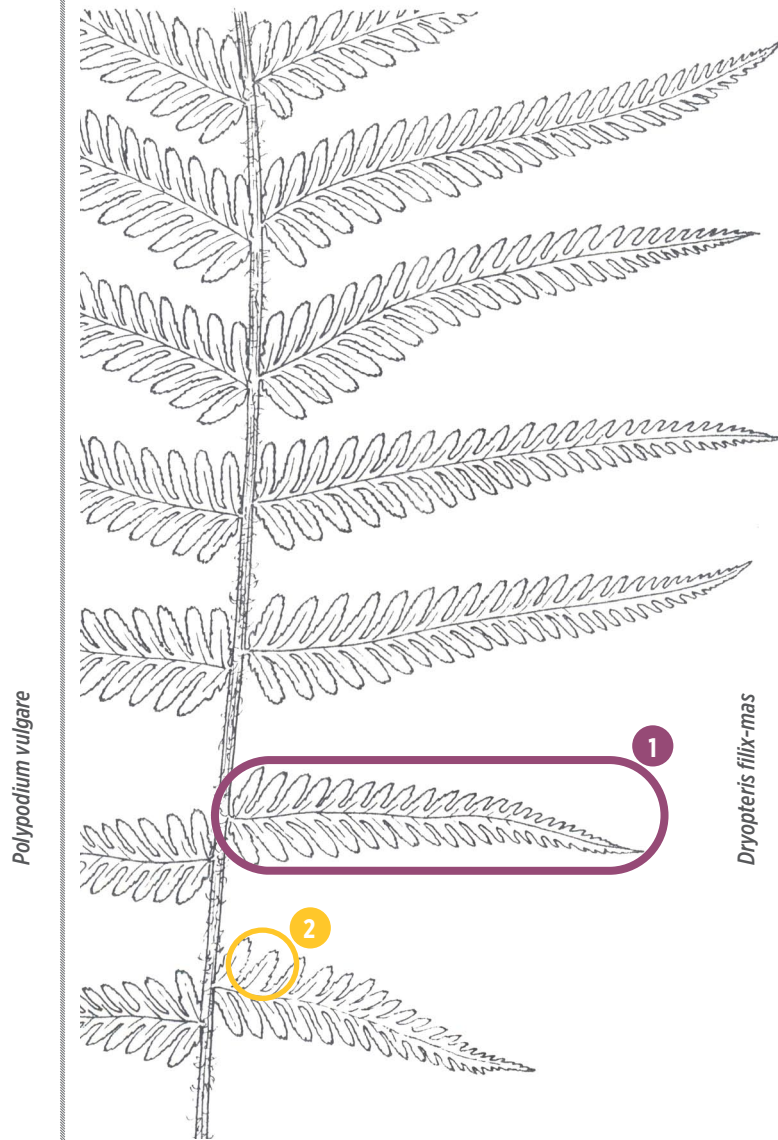
Noteicējā ievietotās paparžu sugas:

1. *Asplenium ruta-muraria* Mūru sīkpaparde
2. *Asplenium trichomanoides* Plūksnu sīkpaparde
3. *Asplenium viride* Zaļā sīkpaparde
4. *Athyrium filix-femina* Parastā sievpaparde
5. *Blechnum spicant* Vārpu ēnpaparde
6. *Botrychium lunaria* Pusmēness ķekarpaparde
7. *Botrychium matricariifolium* Zarinā ķekarpaparde
8. *Botrychium multifidum* Plūksnu ķekarpaparde
9. *Botrychium virginianum* Virdžīnijas ķekarpaparde
10. *Cystopteris fragilis* Trauslā pūslīspaparde
11. *Dryopteris carthusiana* Dzeloņainā ozolpaparde
12. *Dryopteris cristata* Sekstainā ozolpaparde
13. *Dryopteris dilatata* Austrijas ozolpaparde
14. *Dryopteris expansa* Tumšplēkšņainā ozolpaparde
15. *Dryopteris filix-mas* Melnā ozolpaparde, vīrpaparde
16. *Gymnocarpium dryopteris* Linneja kailpaparde
17. *Gymnocarpium robertianum* Roberta kailpaparde
18. *Matteuccia struthiopteris* Parastā strauspaparde
19. *Ophioglossum vulgatum* Parastā čūskmēlīte
20. *Phegopteris connectilis* Pūkainā plūksnpaparde
21. *Polypodium vulgare* Parastā saldsaknīte
22. *Polystichum aculeatum* Daivainā cietpaparde
23. *Polystichum braunii* Brauna cietpaparde
24. *Pteridium aquilinum* Parastā ērgļpaparde
25. *Thelypteris palustris* Parastā purvpaparde

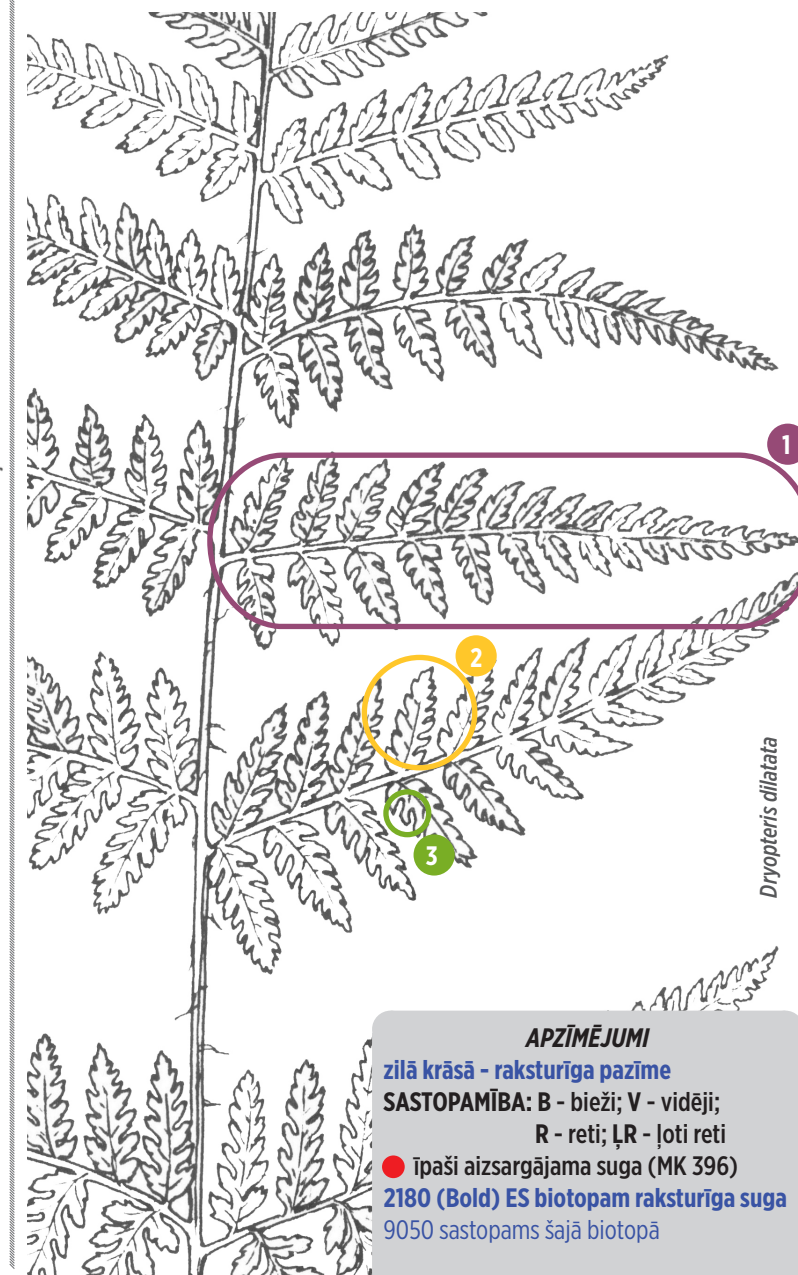
PLŪKSNAINI DALĪTAS

DIVKĀRT PLŪKSNAINI ZAROTAS LAPAS

TRĪSKĀRT PLŪKSNAINI ZAROTAS LAPAS

APZĪMĒJUMI

zilā krāsā - raksturīga pazīme

SASTOPAMĪBA: B - bieži; V - vidēji;

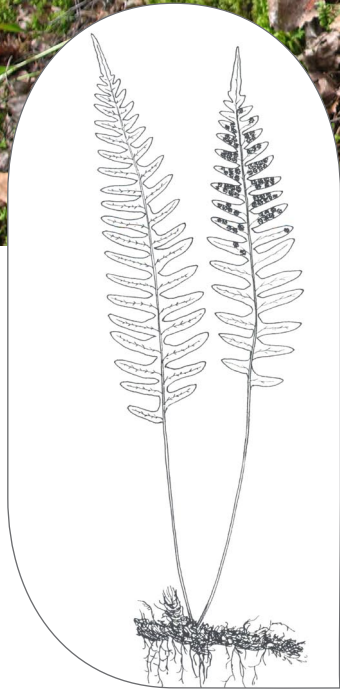
R - reti; ĻR - ļoti reti

● īpaši aizsargājama suga (MK 396)

2180 (Bold) ES biotopam raksturīga suga

9050 sastopams šajā biotopā

PLŪKSNAINI DALĪTAS

Polypodium vulgare
PARASTĀ SALDSAKNĪTE | V

- (1) ziemzaļš
- (2) līdz 35 cm augsts
- (3) atsevišķiem eksemplāriem
- (4) lapas nav dalītas auglīgajās un neauglīgajās

2180, 8220, 9180

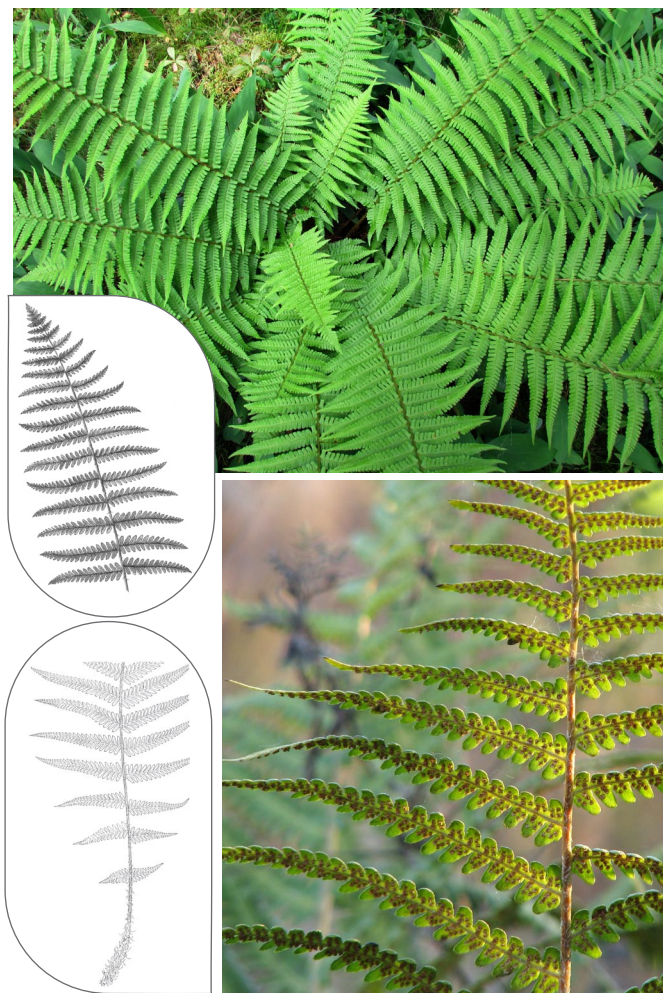
● *Blechnum spicant*
VĀRPU ĒNPAPARDE | ĻR

- (1) ziemzaļš
- (2) līdz 45 cm augsts
- (3) blīvā pušķī
- (4) ir auglīgās un neauglīgās lapas

9050, 9180

DIVKĀRT PLŪKSNAINI ZAROTAS LAPAS (1)

PILTUVVEIDA PUŠĶĪ

Matteuccia struthiopteris PARASTĀ STRAUSPAPARDE | V

- (1) līdz 170 cm augsts
- (2) piltuvveida pušķī
- (3) divējādas lapas - auglīgās (ar sporām) un neauglīgās.
- Auglīgās lapas sākumā zaļas, tad brūnas.

9050, 91E0, 91F0
DMB INDIKATORSUGA

Dryopteris filix-mas VĪRPAPARDE, MELNĀ OZOLPAPARDE | B

- (1) līdz 120 cm augsts
- (2) piltuvveida pušķī
- (3) lapas nav divējādas, sori lapas apakšpusē, apaļi
- (4) lapas kāts ar brūniem plēkšmatīņiem

9050, 9160, 9180, 91F0

Thelypteris palustris PARASTĀ (GLUDĀ) PURVPAPARDE | B

- (1) līdz 90 cm augsts
- (2) lapas pa vienai, mīksta, maiga
- (3) lapas nav divējādas, sori lapas apakšpusē, apaļi, nogatavojoties saplūst
- (4) lapas kāts un lapas no abām pusēm ar skrajiem matiņiem un dziedzermatiņiem

7140, 9080, 91D0

DIVKĀRT PLŪKSNAINI ZAROTAS LAPAS (2)

Dryopteris cristata
SEKSTAINĀ OZOLPAPARDE | V

- (1) līdz 70 cm augsts
- (2) skrajā pušķī
- (3) lapas īsas, stīvas, gandrīz perpendikulāri pret kātu

9080, 91D0

Cystopteris fragilis
TRAUSLĀ PŪSLIŠPAPARDE | B

- (1) līdz 40 cm augsts
- (2) skrajā pušķī
- (3) lapas gaišzaļas, maigas, trauslas
- (4) nereti uz atsegumiem

8210, 8220, 9180

Phegopteris connectilis
PŪKAINĀ PLŪKSNPAPARDE | B

- (1) līdz 30 cm augsts
- (2) lapas pa vienai
- (3) divas apakšējās 1. pakāpes lapas noliekas lejup
- (4) lapas abpusēji uz dzīslām ar brūniem plēkšņmatīņiem

9010, 9050, 9180

DIVKĀRT PLŪKSNAINI ZAROTAS LAPAS (3) - ĻOTI RETAS SUGAS

● *Polystichum braunii*
BRAUNA CIETPAPARDE | ĻR

- (1) līdz 120 cm augsts
- (2) piltuvveidīgā pušķī, vasarzaļš
- (3) lapas tumšzaļas, maigas
- (4) lapas abas puses ar gariem plēkšņmatīņiem

9020, 9050, 9180

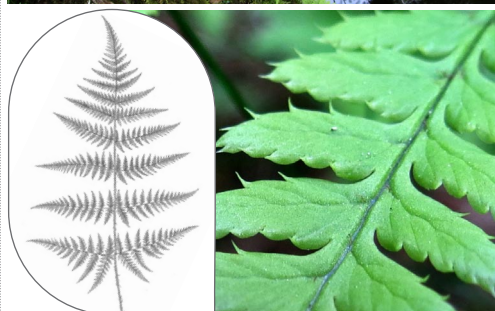

● *Polystichum aculeatum*
DAIVAINĀ CIETPAPARDE | ĻR

- (1) līdz 110 cm augsts
- (2) piltuvveidīgā pušķī, ziemzaļš
- (3) lapas pelēkzaļas, stīvas
- (4) lapas virspuse metāliski spīdīga
- (5) lapas asij tuvākās 2. pakāpes lapiņas izteikti asimetriskas

9020, 9050, 9180

TRĪSKĀRT PLŪKSNAINI ZAROTAS LAPAS (1)

AUG PILTUVEIDA PUŠĶOS

ŠĪS 3 SUGAS MĒDZ VEIDOT HIBRĪDUS, KAS APGRŪTINA NOTEIKŠANU!

Athyrium filix-femina PARASTĀ SIEVPAPARDE | B

- (1) līdz 60 cm augsta, vasarzaļa
- (2) 3. pakāpes lapiņas asas, bet **bez dzelonīšiem**
- (3) uz lapas kāta gaišas, caurspīdīgas plēksnītes **bez** tumšas vidusjoslas
- (4) 2. pakāpes apakšējā pāra lejupvērstā daļa apm. = ar pretējo blakusdaļu

9050, 9080, 91E0, 91F0, 9180

Dryopteris carthusiana DZELONAĪNĀ OZOLPAPARDE | B

- (1) līdz 100 cm augsta, vasarzaļa
- (2) 3. pakāpes lapiņas **ar dzelonīšiem** - pagriežot lapas plātņi sānskatā, tie augšupvērsti
- (3) uz lapas kāta gaišas, caurspīdīgas plēksnītes **bez** tumšas vidusjoslas
- (4) 1. pakāpes zemākajā lapas daļā 2. pakāpes apakšējā pāra lejupvērstā daļa **garāka** par pretējo blakusdaļu

9080, 91E0

Dryopteris expansa TUMŠPLĒKŠNAINĀ OZOLPAPARDE | B

- (1) līdz 150 cm augsta, vasarzaļa
- (2) 3. pakāpes lapiņas asas, bet **bez dzelonīšiem**, ja tie ir - tad nav augšupvērsti
- (3) uz lapas kāta gaišas plēksnītes **ar** tumšu vidusjoslu (kas parasti **nesniedzas** līdz plēksnītes galam)
- (4) lapas apakšējā 1. pakāpes daļā kāta asij tuvākās 2. pakāpes lapu pāra lejupvērstā daļa vienmēr **garāka** par pretējo daļu un garāka vai = ar 1. pakāpes daļas pusi

9050, 91E0

Dryopteris dilatata AUSTRIJAS OZOLPAPARDE | R

- (1) līdz 150 cm augsta, **ziemzaļa, tumši zaļa**
- (2) 3. pakāpes lapiņas asas, bet **bez dzelonīšiem**, ja tie ir - tad nav augšupvērsti
- (3) uz lapas kāta gaišas plēksnītes **ar** tumšu vidusjoslu (kas **sniedzas** līdz plēksnītes galam)
- (4) lapas apakšējā 1. pakāpes daļā kāta asij tuvākās 2. pakāpes lapu pāra lejupvērstā daļa nedaudz garāka par pretējo daļu un **nesniedzas** līdz 1. pakāpes daļas pusei

9010, 9050, 91E0

TRĪSKĀRT PLŪKSNAINI ZAROTAS LAPAS (2)

Pteridium aquilinum
PARASTĀ ĒRĢĻPAPARDE | B

- (1) līdz 2 m augsta
- (2) ar spēcīgu kātu apm. = garumā ar lapas plātņi
- (3) lapas gaiši līdz tumši zaļas
- (4) lapas apakšpuse, lapas ass un kāts ar gariem matiņiem un dziedzermatiņiem

9010, 9050

Gymnocarpium dryopteris
LINNEJA KAILPAPARDE | V

- (1) līdz 35 cm augsta
- (2) lapas kontūra kā vienādmalu trijstūrim
- (3) lapas gaiši zaļas, kailas, plānas, maigas
- (4) lapas kāts parasti kails, reti ar skrajām dziedzermatiņiem

9020, 9050

Gymnocarpium robertianum
ROBERTA KAILPAPARDE | ĻR

- (1) līdz 40 cm augsta
- (2) lapas kontūra kā vienādsānu trijstūrim, gareniski izstieptāka
- (3) lapas tumši zaļas, stīvas, apakšpuse ar plēkšņmatiņiem un dziedzermatiņiem
- (4) lapas kāts ar dziedzermatiņiem, īpaši pie lapas plātnes pamata

8210, 9050, 9180

ČŪSKMĒLĪTE UN ŅEKARPAPARDES

LAPAI 2 DAĻAS: NEAUGLĪGĀ UN AUGLĪGĀ

Ophioglossum vulgatum
PARASTĀ ČŪSKMĒLĪTE | V

- (1) līdz 30 cm augsta
- (2) neauglīgā lapas daļa olveidīga
- (3) sporangiju sastats vārpveida 2-5 cm ga

1630, 6410

Botrychium lunaria
PUSMĒNESS ŅEKARPAPARDE | V

- (1) līdz 25 cm augsta
 - (2) neauglīgajai lapai 4-10 daļu pāri
 - (3) sporangiju sastats skarveidīgi zarots
- LĪDZĪGS: *Ķoti retā B. simplex, kurai lapai 3-5 daļu pāri un augs līdz 10 cm*

6270

Botrychium matricariifolium
ZARAINĀ ŅEKARPAPARDE | R

- (1) līdz 15 cm augsta
- (2) neauglīgā lapa divkārt plūksnaini dalīta
- (3) sporangiju sastats šauri skarveidīgi zarots

6270

Botrychium multifidum
PLŪKSNU ŅEKARPAPARDE | R

- (1) līdz 20 cm augsta
- (2) neauglīgā lapa trīskārt plūksnaini dalīta
- (3) sporangiju sastats plati skarveidīgi zarots

6210, 6270

Botrychium virginianum
VIRDŽĪNINJAS ŅEKARPAPARDE | R

- (1) līdz 45 cm augsta
- (2) neauglīgā lapa trīs- līdz četrkārt plūksnaini dalīta
- (3) sporangiju sastats plati skarveidīgi zarots

9020, 9050

SĪKPAPARDES

● *Asplenium ruta-muraria*
MŪRU SĪKPAPARDE | ĻR

- (1) lapas 2- līdz 3-kārt plūksnaini dalītas
- (2) lapas kāts garāks par lapas plātņi
- (3) lapas daļas rombiskas, gals izrobotš
- (4) lapas kāts zaļš

8210

● *Asplenium trichomanoides*
PLŪKSNU SĪKPAPARDE | ĻR

- (1) lapas plūksnaini dalītas
- (2) lapas kāts īsāks par lapas plātņi
- (3) lapas daļas gandrīz apaļas, mala strupi zobaina
- (4) lapas kāts tumši brūns

8210

Asplenium viride
ZAĻĀ SĪKPAPARDE | ĻR

- (1) lapas plūksnaini dalītas
- (2) lapas kāts īsāks par lapas plātņi
- (3) lapas daļas olveidīgas, mala izteiktāk zobaina
- (4) lapas kāts zaļš

8210, 9180

ATŠĶIRAMAS PĒC LAPAS KĀTA KRĀSAS